

การพัฒนาและลดต้นทุนกระบวนการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

THE DEVELOPMENT AND COST REDUCTION OF PRODUCTION PROCESS TO INCREASE VALUE FOR HERBAL SOAP PRODUCT OF KOKSOONG COMMUNITY, WANG SAM MO DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

วิลาสินี สิริธร^{1*}, ปริญญา ธุระพระ², กวินภพ ศรีวัฒนานานุศาสตร์³ และ เอกพงษ์ ณรงค์ศักดิ์⁴

WILASINEE SIRITORN^{1*}, PARINYA THURAPHRA², KAWINPOB SRIWATTANANUSART³ and AEKAPONG NARONGSAK⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการทำสบู่สมุนไพรของชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิตสบู่สมุนไพร และเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์สบู่สมุนไพรที่ทันสมัยตามความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่าในการศึกษาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร เพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นสูตรของกลุ่มชุมชนตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งก่อนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาพบปัญหาว่า การทำสบู่สมุนไพรทั้ง 6 สูตร ใช้พิมพ์สบู่สำเร็จรูปมาใช้ทำให้ได้สบู่สมุนไพรแบบต่างๆ ไป รวมถึงกระบวนการผลิตที่ยังเกิดการสูญเสียในขั้นตอนการผลิตและยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ของสบู่สมุนไพรที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มศึกษาเก็บข้อมูลในกลุ่มชุมชนผลิตสบู่สมุนไพรว่ามีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร คือ ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยคิดเป็น ร้อยละ 20.00 มีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยม และรูปวงรี โดยคิดเป็น ร้อยละ 35.00 ต้องการรายละเอียดข้อมูลที่สำคัญมากที่สุด คือ ชื่อสินค้า – ตราสินค้า โดยคิดเป็น ร้อยละ 35.00 ต้องการต้นทุนของการทำบรรจุภัณฑ์ คือ ต้นทุน 0.75 - 1 บาท โดยคิดเป็น ร้อยละ 50.00 จากการพัฒนาในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเพิ่มคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจเพื่อเพิ่มราคาในการจำหน่ายทำให้สามารถมีกำไรเพิ่มขึ้นจากการขายสินค้า และในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องของการผลิตสบู่ การลดต้นทุนในการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ทำให้กลุ่มชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยการสร้างบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพและน่าสนใจมากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : การลดต้นทุน ; การสร้างมูลค่าเพิ่ม ; สบู่สมุนไพร

¹⁻⁴ อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยสันตพล, Lecturer, Faculty of Science and Technology, Santapol College

* Corresponding Author, Email: wilasinee@stu.ac.th

Received: Mar 17, 2021, Revised: Apr 21, 2021, Accepted: May 8, 2021

ABSTRACT

The propose of this research was develop herbal soap production of Koksoong Community, Wang Sam Mo District, Udonthani Province for cost reduction in herbal soap production and to design a modern package for herbal soap as manufacturer required. Sample group including community enterprise of Koksoong Community, Wang Sam Mo District, Udonthani Province. The statistic for Data Analysis including frequency, percentile, and mean ($\bar{X}$)

Research result found that;

The study of development and cost reduction in production process of herbal soap that was the formula of community enterprise of Koksoong Community, Wang Sam Mo District, Udonthani Province. Before researching begin, Resercher found out that the herbal soap has 6 production process formulas was produced by using ready-to-use soapmolds cause ordinary product, product loss in production process and haven't package yet.

Therefore, researcher start collecting manufacturer community data to find out package design as manufacturer required, 20% of manufacturer required was package design has to be unique, 35% of manufacturer required was package design has to be rectangle, square or ellipse, 35% of manufacturer required was package name and logo has to be obvious, 50% of manufacturer required was package cost has to be around 0.75 – 1 baht. From the cost reduction in production process by using already own material development cause better profit. In the organizing activities to share soap manufacturing information and cost reduction for increase profit cause manufacturer group understood to manage production process by cost reduction, and create unique and quality package to increase product add value can make more income.

Keywords: Cost reduction ; Value creation ; Herbal soap

บทนำ

ในสภาวะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน อุตสาหกรรมเครื่องสำอางเป็นอีกอุตสาหกรรมหนึ่งซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคมีความตื่นตัวในการรักษาสุขภาพตนเองมากขึ้น ได้มีการทำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้นทั้งเพื่ออุปโภคและบริโภค จากสภาวะดังกล่าวทำให้มีผู้สนใจเข้ามาลงทุนมาก จึงทำให้อุตสาหกรรมแข่งขันสูง ซึ่งจากการแข่งขันส่งผลให้กลุ่มธุรกิจต่างๆ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดย่อมต้องมีการปรับตัว โดยต้องคำนึงถึงการปรับปรุงการเพิ่มมูลค่าสินค้า การกระจายฐานลูกค้า เพื่อให้มีการเพิ่มยอดขายมากขึ้น (กฤษติญา มุสลศรี. 2551 : 120)

ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความตื่นตัวในการรักษาสุขภาพตนเองมากขึ้น ได้มีการทำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพขึ้นทั้งเพื่ออุปโภคและบริโภคการใช้พืชสมุนไพรในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมีมากขึ้นโดยเฉพาะในระดับชุมชนที่มีการนำพืชสมุนไพร

พื้นบ้านมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่นนั้นๆ สมุนไพรเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมา พืชสมุนไพร คือพืชที่ใช้ทำเป็นเครื่องยาสมุนไพรกำเนิดมาจากธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในทางสุขภาพการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค สมุนไพรเป็นเครื่องสำอางชนิดหนึ่งที่ใช้ในการทำผิวดูดี สดชื่น ใช้เพื่อทำความสะอาดร่างกายเท่านั้น ปัจจุบันกระบวนการผลิตสมุนไพร มีการเพิ่มส่วนผสมอื่นๆ เพื่อให้สมุนไพรตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น (สุจิตรา พลอยวิเลิศ, 2556 : 89) เช่น มีสีสันทที่สวยงามน่าใช้มีกลิ่นหอม และมีสรรพคุณทางยา ในทางการค้า มีการใช้สารสังเคราะห์เพิ่มขึ้นทำให้ผลิตภัณฑ์น่าใช้ บรรจุภัณฑ์สวยงามแต่แฝงไปด้วยสารเคมีที่เป็นอันตราย มีพิษตกค้างและราคาสูง ปัจจุบันนิยมใช้พืชสมุนไพรที่มีอยู่ในธรรมชาติมาเป็นส่วนผสมเพิ่มเติมในสบู่ แชมพู การใช้สารเคมีสังเคราะห์ พืชสมุนไพรที่ใช้ มีสาระสำคัญและมีสรรพคุณทางยา เช่น มีน้ำมันหอมระเหยที่มีกลิ่นเฉพาะใช้ใน

การบำบัดโรค มีสีส้มสวยงาม หาง่าย ราคาถูก ประหยัด ปลอดภัย ไร้สารสังเคราะห์ และไม่มีพิษตกค้าง ทำให้สบู่มุขมนไพรที่ผลิตขึ้นจากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติมีคุณลักษณะเฉพาะที่หลากหลาย จึงเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ ของสบู่มุขมนไพรที่มีคุณค่ายิ่งของภูมิปัญญาไทย ในสภาวะเศรษฐกิจถดถอย การผลิตสบู่มุขมนไพรใช้เอง น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ลดค่าใช้จ่าย ช่วยเหลือเศรษฐกิจชุมชนได้มาก เพราะวัตถุดิบหลักที่ใช้เป็นวัสดุที่ผลิตเองในประเทศ เกษตรกรสามารถปลูกพืชน้ำมัน และสกัดน้ำมันโดยวิธีการง่ายๆ นำมาใช้เป็นวัตถุดิบหลัก การผลิตสบู่มุขมนไพรจึงเป็นการสนับสนุน การนำสารจากวัสดุธรรมชาติที่ผลิตได้เองมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าราคาถูก ประหยัดและใช้ได้ง่าย

บรรจุกภัณฑ์ นับว่ามีบทบาทความสำคัญอีกประการหนึ่งของธุรกิจ เนื่องจากสามารถ เป็นสื่อโฆษณา ณ จุดขาย ไปสู่มือผู้ซื้อโดยตรง แสดงถึงชื่อเสียงของบริษัทผู้ผลิตตราสินค้า คุณสมบัติ สรรพคุณและวิธีการใช้ของสินค้า และยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้สินค้า การพัฒนาบรรจุกภัณฑ์ใหม่ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม การส่งเสริม กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) นอกจากนี้บรรจุกภัณฑ์ที่สวยงามสะดุดตายังสามารถสร้างความประทับใจในตัวสินค้าและเพิ่มแรงกระตุ้นการซื้อของผู้บริโภคได้อีกด้วย ดังที่ ประชิต ทินบุตร (2531) กล่าวไว้ว่า ผู้บริโภคในปัจจุบันนี้ต้องการบรรจุกภัณฑ์ที่มีรูปร่าง รูปทรงเด่นชัด เพราะนอกจากจะจำง่ายแล้วยังช่วยลดความผิดพลาดในการหยิบซื้อได้ (เสริมยศ ธรรมรักษ์ ,2554 : 100)

ปัจจุบันชุมชนตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี มีการผลิตสบู่มุขมนไพรเพื่อจำหน่ายตามบริเวณใกล้เคียง และใช้ตามครัวเรือน แต่ยังมีปัญหาด้านกระบวนการผลิตที่ยังไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน ยังพบว่ามีของเสียอยู่เป็นจำนวนมาก หากในกระบวนการผลิตมีการบริหารจัดการที่ไม่ดีจะก่อให้เกิดของเสีย ซึ่งมีความจำเป็นต้องกำจัดความสูญเปล่า โดยใช้แนวคิดกระบวนการบริหาร เพื่อลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต จะทำให้ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว และสามารถลดต้นทุนเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขันได้สูงขึ้น อีกทั้งด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ยังไม่มีความทันสมัยตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้วยเหตุนี้ทางผู้วิจัยจึงทราบความต้องการของชุมชนแล้วนำความรู้ ประสบการณ์ ที่เชี่ยวชาญ จึงเกิดความคิดที่จะนำสบู่มุขมนไพรที่ผลิตขึ้นนั้นมาทำการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการทำสบู่มุขมนไพรของชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิตสบู่มุขมนไพร
3. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์สบู่มุขมนไพรที่ทันสมัยตามความต้องการของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผลิตสบู่มุขมนไพร จำนวน 20 อำเภอ ในจังหวัดอุดรธานี
กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผลิตสบู่มุขมนไพร ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะลึกรายบุคคล
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน
  1. รูปแบบของการผลิตสบู่มุขมนไพร
  2. รายละเอียดของสบู่มุขมนไพรที่นำมาใช้ในการผลิตสบู่มุขมนไพร
  3. ความรู้และเข้าใจด้านการจัดอบรมเรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต
  4. ความรู้และเข้าใจด้านการจัดอบรมเรื่องการผลิตสบู่มุขมนไพรในการผลิต
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในเรื่องของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สบู่มุขมนไพร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ขั้นตอนการสำรวจความต้องการในเขตพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผลิตสบู่มุขมนไพร ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อหาข้อประเด็นปัญหาในการศึกษางานวิจัย โดยการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview)

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประธานกลุ่มผลิตสบู่สมุนไพร ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อติดต่อสอบถามเบื้องต้น

2. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบของการผลิตสบู่สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงสบู่สมุนไพรที่นำมาใช้ในการผลิตสบู่ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview)

ระยะที่ 3 จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องรูปแบบของการผลิตสบู่สมุนไพรเพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิต

ระยะที่ 4 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงบรรจุภัณฑ์ของสบู่ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

ระยะที่ 5 ออกแบบบรรจุภัณฑ์สบู่สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 6 กิจกรรมการประเมินบรรจุภัณฑ์ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	8	40.00
หญิง	12	60.00
รวม	20	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 เป็นเพศหญิงจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00

ตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการผลิตสบู่สมุนไพรที่สามารถลดต้นทุนในกระบวนการผลิต จากการศึกษาค้นคว้ากระบวนการผลิตในการผลิตสบู่สมุนไพรแต่ละชนิดของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

วิธีที่ 1 การทำสบู่สมุนไพรทั้ง 6 สูตร โดยใช้พิมพ์สบู่สำเร็จรูปแบบต่างๆ ได้สบู่สมุนไพรที่มีรูปร่างต่างๆ ตามพิมพ์สบู่ที่

ใช้ โดยมีการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตสบู่

วิธีที่ 2 การทำสบู่สมุนไพรโดยใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชนและวิธีการดัดแปลงให้เป็นรูปแบบต่างๆ เช่น รูปส้ม รูปดอกไม้ และรูปสัตว์ เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และทำให้สบู่มีความน่าสนใจมากขึ้น ได้สบู่ทั้งสิ้น 6 สูตร

2. รายละเอียดของสบู่สมุนไพรที่นำมาใช้ในการผลิตสบู่จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสบู่ต่างๆ ในชุมชนที่นำมาเป็นส่วนผสมในการทำสบู่สบู่ ดังนี้

1. มะขามเปียก
2. น้ำมันมะพร้าว
3. น้ำมันปาล์ม
4. น้ำมันงา
5. ขมิ้นผง
6. น้ำผึ้ง
7. ถ่าน

3. ความรู้และเข้าใจด้านการจัดอบรมเรื่องการพัฒนากระบวนการผลิต

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจในการอบรมการพัฒนากระบวนการผลิตหัวข้อระดับความพึงพอใจ ประโยชน์และความรู้ที่ท่านได้รับ

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ ประโยชน์และความรู้ที่ท่านได้รับ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	เฉลี่ย
1. เนื้อหาในการอบรม						
1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสบู่ ทัศนคติกระบวนการผลิต	15	5	-	-	-	4.75
1.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสกัดสมุนไพร	20	-	-	-	-	5.00
1.3 การฝึกปฏิบัติการผลิตสบู่ก่อน สบู่สมุนไพร	16	4	-	-	-	4.80

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจในการอบรมการพัฒนากระบวนการผลิตหัวข้อระดับความพึงพอใจ ประโยชน์และความรู้ที่ท่านได้รับ (ต่อ)

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ ประโยชน์และ ความรู้ที่ท่านได้รับ					เฉลี่ย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
2. วิทยาการและการจัดอบรม						
2.1 ความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ของวิทยากร	19	1	-	-	-	4.95
2.2 ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดอบรม	15	5	-	-	-	4.75
2.3 ระยะเวลาในการจัดอบรม	10	5	5	-	-	4.25
2.4 เอกสารประกอบการอบรม	20	-	-	-	-	5.00
2.5 ความพึงพอใจโดยรวมในการจัดอบรมครั้งนี้	19	1	-	-	-	4.95

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจในการอบรมการพัฒนากระบวนการผลิต พบว่าหัวข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสกัดสมุนไพรและเอกสารประกอบการอบรม มีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือ ความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ของวิทยากรและ ความพึงพอใจโดยรวมในการจัดอบรมครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ย 4.95 หัวข้อที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ระยะเวลาในการจัดอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์รายได้ก่อนเข้าโครงการและหลังเข้าโครงการ รายได้ก่อนเข้าโครงการ

1. กลุ่มขายผลิตภัณฑ์ในลักษณะใด

ขายส่ง

- สบู่สมุนไพร จำนวน 12 ชิ้น ราคา 660 บาท

ขายปลีก

- สบู่สมุนไพร จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

- สบู่เหลวขมิ้นน้ำผึ้ง จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

- สบู่ขมิ้นมะขาม จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

- สบู่ผงถ่าน จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

- สบู่มะขาม จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

- สบู่ก้อนชีวภาพ จำนวน 1 ชิ้น ราคา 69 บาท

ตารางที่ 3 ต้นทุนในการผลิตสบู่

รายการวัตถุดิบ	จำนวน (ที่ใช้)	ราคา (หน่วย)	จำนวน (บาท)
น้ำมันมะพร้าว	400 ซีซี	4	1,600
น้ำมันปาล์ม	200 กรัม	1	200
น้ำมันงา	320 ซีซี	1.5	480
โซเดียมไฮดรอกไซด์	120 กรัม	1	120
ขมิ้นผง	260 กรัม	2	520
น้ำมันหอมระเหย	20 ซีซี	5	100
หัวสบู่	1 กิโลกรัม	80	80
กรดมะนาว	50 กรัม	50	250
น้ำผึ้ง	360 กรัม	15	4,800
มะขามเปียก	4 กิโลกรัม	20	80
ผงถ่าน	50 กรัม	10	500
หัวน้ำหอม	100 ซีซี	3	300
กลีเซอรีน	1,000 กรัม	1	1,000
พลาสติกใส (หุ้มก้อนบรรจุภัณฑ์สบู่)	5 ม้วน	300	1,500
รวมทั้งหมด			11,530

3. ประมาณการต้นทุน/ครึ่ง/เดือน

- ค่าวัตถุดิบในการผลิต คิดเป็นเงิน มูลค่า 11,530 บาท

- ค่าแรงงาน คิดเป็นเงิน มูลค่า 0 บาท

รวมประมาณการต้นทุน คิดเป็นเงิน มูลค่า 11,530 บาท

4. ประมาณการจำหน่ายสินค้า (ยอดจำหน่าย)

- สบู่ชนิดต่างๆ = 69 บาท/หน่วย

ใน 1 เดือน เฉลี่ยผลิตได้ 200 ก้อน = 69 บาท x 200 ก้อน

= 13,800 บาท

ประมาณกำไร = 13,800 – 11,530

= 2,270 บาท

รายได้หลังการเข้าร่วมโครงการ

1. กลุ่มขายผลิตภัณฑ์ในลักษณะใด

ขายส่ง

- สบู่สมุนไพร จำนวน 12 ซีน ราคา 660 บาท

ขายปลีก

- สบู่สมุนไพร จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

- สบู่เหลวขมิ้นน้ำผึ้ง จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

- สบู่ขมิ้นมะขาม จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

- สบู่ผงถ่าน จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

- สบู่มะขาม จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

- สบู่ก้อนชีวภาพ จำนวน 1 ซีน ราคา 69 บาท

ใน 1 เดือน เฉลี่ยผลิตได้ 200 ก้อน = 69 บาท x 200 ก้อน

= 13,800 บาท

ประมาณกำไร

= 13,800 – 10,930

= 2,870 บาท

จากตารางที่ 3 และ 4 จะเห็นว่า ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการเดิมมีต้นทุนการผลิต อยู่ที่ 11,530 บาท และหลังเข้าร่วมโครงการมีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 10,930 บาท ต้นทุนในการผลิตลดลง 600 บาท/เดือน กำไรจากการขายก่อนเข้าโครงการอยู่ที่ 2,270 บาท และหลังเข้าโครงการกำไรอยู่ที่ 2,870 บาท แสดงว่ากำไรเพิ่มขึ้น 2,870 – 2,270 = 600 บาท

ส่วนที่ 3 การออกแบบบรรจุภัณฑ์สบู่สมุนไพรที่ทันสมัยตามความต้องการของผู้บริโภค

1.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์

จากการเข้าศึกษาข้อมูลการผลิตผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรโดยการผลิตสบู่สมุนไพรทั้งหมดล้วนแล้วแต่จัดทำโดยสมาชิกในกลุ่มทั้งสิ้น โดยใช้วัตถุดิบและแรงงานในชุมชน ทั้งนี้ ได้พบว่าบรรจุภัณฑ์ดั้งเดิมของกลุ่ม มีรูปแบบไม่หลากหลาย และทำจากวัสดุกระดาษ ซึ่งในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์และสร้างมูลค่าสินค้าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร รวมทั้งเป็นการส่งเสริมอาชีพกลุ่มชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน ผู้วิจัยจึงเข้าทำการศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะ ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถบอกได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มาพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สบู่สมุนไพรของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ต้นทุนในการผลิตสบู่

รายการวัตถุดิบ	จำนวน (ที่ใช้)	ราคา (หน่วย)	จำนวน (บาท)
น้ำมันมะพร้าว	400 ซีซี	4	1,600
น้ำมันปาล์ม	200 กรัม	1	200
น้ำมันงา	320 ซีซี	1.5	480
โซเดียมไฮดรอกไซด์	120 กรัม	1	120
ขมิ้นผง	260 กรัม	2	520
น้ำมันหอมระเหย	20 ซีซี	5	100
หัวสบู่	1 กิโลกรัม	80	80
กรดมะนาว	50 กรัม	50	250
น้ำผึ้ง	360 กรัม	15	4,800
มะขามเปียก	4 กิโลกรัม	20	80
ผงถ่าน	50 กรัม	10	500
หัวน้ำหอม	100 ซีซี	3	300
กลีเซอรีน	1,000 กรัม	1	1,000
พลาสติกใส (หุ้มก้อนบรรจุภัณฑ์สบู่)	1 ม้วน	300	300
ค่ากล่องบรรจุภัณฑ์	200 ซีน	3	600
รวมทั้งหมด			10,930

3. ประมาณการต้นทุน/ครั้ง/เดือน

- ค่าวัตถุดิบในการผลิตคิดเป็นเงิน มูลค่า 10,930 บาท

- ค่าแรงงาน คิดเป็นเงิน มูลค่า 0 บาท

รวมประมาณการต้นทุน คิดเป็นเงิน มูลค่า 10,930 บาท

4. ประมาณการจำหน่ายสินค้า (ยอดจำหน่าย)

- สบู่ชนิดต่างๆ = 69 บาท/หน่วย

ภาพที่ 1 บรรจุภัณฑ์สบู่

ตารางที่ 5 ค่าร้อยละของความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สบู่มุนไพรมือของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี (N=20)

ความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสบู่มุนไพรมือ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านมีความพอใจในบรรจุภัณฑ์เดิม	2	10
2. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์มีความกะทัดรัด จัดจำได้ง่าย	3	15
3. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4	20
4. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์สามารถปกป้องได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ได้	3	15
5. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์มีลักษณะที่สะอาดปลอดภัย	3	15
6. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม โดดเด่น	3	15
7. ท่านต้องการบรรจุภัณฑ์สามารถนำเสนอข้อมูลครบและชัดเจน	2	10
รวม	20	100

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์สบู่มุนไพรมือ คือ ต้องการบรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยคิดเป็น ร้อยละ 20.00

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาและลดต้นทุนกระบวนการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์สบู่มุนไพรมือของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ในการศึกษาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สบู่มุนไพรมือ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต ซึ่งเป็นสูตรของกลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี การทำสบู่มุนไพรมือให้มีความน่าสนใจมีทั้งหมด ดังนี้

วิธีที่ 1 การทำสบู่มุนไพรมือทั้ง 6 สูตร โดยใช้พิมพ์สบู่มือสำเร็จรูปแบบต่าง ๆ ได้สบู่มุนไพรมือที่มีรูปร่างต่างๆ ตามพิมพ์สบู่มือที่ใช้ โดยมีการนำสบู่มือนึ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตสบู่มือนึ่ง

วิธีที่ 2 การทำสบู่มุนไพรมือโดยใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชน และวิธีการดัดแปลงให้เป็นรูปแบบต่างๆ เช่น รูปส้อม รูปดอกไม้ และรูปสัตว์ เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และทำให้สบู่มือนึ่งมีความน่าสนใจมากขึ้น ได้สบู่มือนึ่งทั้ง 6 สูตร

2. กลุ่มชุมชนผลิตสบู่มุนไพรมือ มีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สบู่มุนไพรมือ คือ

2.1 ต้องการบรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยคิดเป็น ร้อยละ 20.00

2.2 กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ คือ เป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยม และรูปวงรี โดยคิดเป็น ร้อยละ 35.00

2.3 กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ต้องการรายละเอียดข้อมูลที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ชื่อสินค้า – ตราสินค้าโดยคิดเป็น ร้อยละ 35.00

2.4 กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ต้องการต้นทุนของการทำบรรจุภัณฑ์ คือ ต้นทุนในการผลิตลดลง 600 บาท จากการพัฒนาในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเพิ่มคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจเพื่อเพิ่มราคาในการจำหน่ายทำให้สามารถมีกำไรเพิ่มขึ้นจากการขายสินค้า

2.5 ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องของการผลิตสบู่มือนึ่ง การลดต้นทุนในการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ทำให้กลุ่มชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและแนวทางในการปรับการผลิตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยการสร้างบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพและน่าสนใจมากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ร่วมมีความพึงพอใจในทุกด้านอยู่ในช่วงมากถึงมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในส่วนของเนื้อหา ด้านความรู้เกี่ยวกับสบู่มือนึ่ง กรรมวิธี และพืชสบู่มือนึ่ง รวมทั้งการปฏิบัติในการ

ผลิตสบูทั้งสบู่ก้อนและสบู่เหลว โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และในส่วนของความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความพึงพอใจ ในส่วนของสถานที่ จัดอบรม ระยะเวลาในการอบรม เอกสารประกอบการอบรม มีความพึงพอใจ ในการอบรมครั้งนี้ผู้อบรมมีความพึงพอใจในเกณฑ์มากที่สุด ในส่วนของปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และการติดตามการ ประเมินผลการวิจัย พบว่า ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ การผลิตสบู่จากสมุนไพรครั้งนี้ พบปัญหาในการอบรม คือ ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่ต้องการให้จัดอบรมในพื้นที่ชุมชนของเกษตรกร เช่น อบต. หรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อสะดวกในการเดินทาง เนื่องจากมีผู้สมัครเข้าร่วมอบรมอีกจำนวนหนึ่ง ไม่สามารถเดินทางมาได้ เนื่องจากสถานที่จัดงานค่อนข้างไกลและต้องเสียค่าใช้จ่าย และเวลาในการเดินทางมาอบรม จึงอยากให้ผู้จัดอบรมจัดอบรมแบบลงพื้นที่ พบปะ เกษตรกรในแต่ละชุมชน และเพิ่มระยะเวลาในการจัดอบรม ซึ่งช่วยในการประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย ของชุมชน อีกทั้ง ยังเป็นการเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมอบรมมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ควรจัดอบรมใน โครงการนี้ต่อไปแต่เพิ่มผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถทำใช้เองในครัวเรือน และเกิดการรวมกลุ่มโดยใช้สมุนไพรหรือทรัพยากรในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง เป็นประโยชน์ต่อ ครอบครัว ชุมชนในอนาคตต่อไป

จากการติดตามผลปฏิบัติการโดยทำการสัมภาษณ์ พบปะชุมชนที่เข้ารับการอบรม ชุมชนได้ใช้ความรู้จากการอบรม โดยใช้สมุนไพรในครัวเรือนมาประยุกต์ทำสบู่ใช้เองในครอบครัว กลุ่มชุมชนมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ที่ทำได้เองมาก เพราะช่วยประหยัดรายจ่าย สามารถพึ่งพาตนเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรในชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคี และดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย ทั้งนี้ชุมชนมีความต้องการให้ผู้อบรมจัดโครงการอบรม การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรตัวอื่นที่สามารถประยุกต์ใช้ สมุนไพรร่วมกับผลิตภัณฑ์ในชุมชน เช่น อยากให้มีการจัดอบรมทำแชมพู โลชั่น สารกำจัดแมลงศัตรูพืชจากสมุนไพร เป็นต้น

2. ผลการประเมินแบบสอบถาม กลุ่มชุมชน ตำบลโคกสูง อำเภอดงสามหมอก จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์สบู่สมุนไพร คือ ต้องการบรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิกา เกิดบาง (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบสบู่สมุนไพร 12 ราศี

โดยนำเอาเอกลักษณ์แต่ละราศีมาออกแบบรูปลักษณ์สีสันและสมุนไพรท้องถิ่นมาผลิตสบู่ต้นแบบ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วัสดุประเภทซิลิโคนเป็นแม่พิมพ์ในกระบวนการผลิต ประเมินการออกแบบด้านความสวยงาม สีสันการสื่อเรื่องราว 12 ราศี ขนาด ปริมาณ ความสะดวกในการใช้ แนวโน้มทางการตลาด และประเมินด้านการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรภัทร วัสสระ (2558) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ออกแบบเพื่อ สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ออกแบบเพื่อ สิ่งแวดล้อม คือ ปัจจัยด้านความคุ้มค่าและการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์กับสิ่งแวดล้อม ปัจจัย ด้านความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้าน การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

สรุปการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่คือ ควรมีการส่งเสริมการจัดทำบรรจุภัณฑ์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้นและอยากให้ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพตาม มาตรฐานและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สะดวกในการใช้ งานมีรูปปลักษณ์ลักษณะที่ดึงดูดต่อการใช้งาน เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐาน สินค้าและพึงพอใจในการใช้งาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์จะได้ผลตรงตามความต้องการของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา และเพื่อให้ได้ความพึงพอใจสูงสุดสามารถนำบรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในภาคหน้า และสามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์
2. ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ควรทำการสร้างแนวคิดด้านการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ ควบคู่ไปกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ด้วย โดยให้ความสำคัญของชื่อสินค้า ตราสินค้า และภาพประกอบสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จักผลิตภัณฑ์ สร้างภาพลักษณ์ให้เป็นที่จดจำ โดยสื่อถึงสินค้าด้วยรูปภาพที่ชัดเจน และจัดวางให้สวยงาม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของ
ตราสัญลักษณ์ประจำผลิตภัณฑ์ ว่าควรทำการพัฒนาตรา
สัญลักษณ์ ประจำผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

ด้วย ผลงานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์
ควบคู่กับการพัฒนาการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำผลิตภัณฑ์
สู่ชุมชนไพร่ของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] กฤษติญา มูลศรี. (2551). *ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางชุมชน*, มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ คณะวิทยาการการจัดการ.
- [2] เขาวนิ แยมผิว และจันทนา แสนสุข. (2563). กลยุทธ์เศรษฐกิจของผู้ประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยตพล*, 7(1), 39-48.
- [3] ประชิต ทินบุตร. (2531). *การออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- [4] วรณิกา เกิดบาง. (2559). *การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้านแอ้ จังหวัดสุพรรณบุรี*. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- [5] วีรภัทร วัสสระ. (2558). *การศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคที่ออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม*. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [6] เสริมยศ ธรรมรักษ์. (2554). *การสร้างแบรนด์บุคคล : ปั้นคนให้เป็นแบรนด์ Personal Branding : Creating Brand Heroes*. *วารสารนักบริหาร*, 31(1), 106-116.